

De Toorts

Hoogzomer

IVN Zuid-Kennemerland

NUMMER 87

Juni 2012

OVER DE TOORTS EN IVN ZUID-KENNEMERLAND

De Toorts is het blad van IVN Zuid-Kennemerland. De naam symboliseert de fakkel waarmee de afdeling haar boodschap uitdraagt. Het IVN, Vereniging voor natuur- en milieueducatie, is een vereniging van vrijwilligers, die wil bijdragen aan een duurzame samenleving door mensen te betrekken bij natuur, milieu en landschap. Zo'n 18.000 leden zetten zich actief in voor natuur en milieu door middel van allerlei voorlichtende en educatieve activiteiten. Verspreid over Nederland heeft het IVN ruim 170 afdelingen.

Lid of donateur

Leden van het IVN zijn per definitie actief binnen de afdeling. Zij hoeven geen natuurgids te zijn, er zijn voldoende andere activiteiten waar mensen bij nodig zijn.

Mensen die het werk van het IVN een warm hart toedragen maar niet actief willen zijn, kunnen de afdeling financieel steunen. Er kunnen niet genoeg donateurs zijn! Mede door hun steun kunnen wij een groot publiek betrekken bij onze gratis educatieve activiteiten.

Leden en donateurs ontvangen driemaal per jaar De Toorts. Leden ontvangen bovendien het kwartaalblad 'Mens en natuur' van IVN Nederland. De jaarbijdrage is voor leden minimaal € 16,50 en voor donateurs minimaal € 15.

Contactgegevens

Bestuur

Jany van Dijk (voorzitter), Heidi van der Marel (secretaris), Cor Vlot (penningmeester), Herm Zweerts (lid, ledenadministratie), Leen Parlevliet (lid; public relations)

Telefoon: 06 - 5570 5935

E-mail: ivnzk.bestuur@gmail.com; ivnzk.peningmeester@gmail.com

Bank: 19.83.08.728 (Triodos bank) t.n.v. IVN Zuid-Kennemerland te Heemstede

Ledenadministratie: ivnzk leden@gmail.com

Werkgroepen

Cursussen Jan Saveur, 023 - 527 6896, m.saveur@planet.nl

Excursies Erna Schreuder, 023 - 5314647, erna.schreuder@klm4u.com

Excursieplanner Karin Obbink, karin.obbink@planet.nl

Groene Winkel Meins van der Wal, 023 - 538 2839,

ivnzk.groenewinkel@gmail.com

Haarlemmermeer Anneke Wegman anneke.wegman@nmch.nl

Kinderen Frank Jansen, 023 - 529 0984, ivnzk.kinderen@gmail.com

Milieu Nico Wisse, nico.wisse@online.nl

Natuurinformatiecentrum Schalkwijk, 023 - 545 0082,

theresevangroeningen@planet.nl

Natuurbelangen Hans Kerkhoff, 023 - 528 8577,

ivnzk.natuurbelangen@gmail.com

Natuurwerkgroep Marc van Schie, 023 - 535 1239,

ivnzk.natuurwerk@gmail.com

Oeverwaluwen Marcel Schalkwijk (Vogelwerkgroep ZK), 023 - 563 6888,

marcel.schalkwijk@quicknet.nl

Promoteam Marc Eriks, 023 - 551 4428, marc@phoenixsailing.com

Toorts Jonne Misset, 023 - 527 4950, ivnzk.toorts@gmail.com

Excursies op aanvraag Ok Overbeek, 06-31305324,

ivnzk.excursies@gmail.com (stuur een email of een sms)

Toortsdistributie Hennie Terpstra, 023-5425205, sietse_hennie@hotmail.com

Mediacontacten Margot Oosterveen, ivnzk.publiciteit@gmail.com

Website Jan-Willem Doornenbal, Ok Overbeek, ivnzk.webbeheer@gmail.com

Materialen Leo v/d Brugge, 023 - 526 1584

Meer informatie over het IVN Zuid-Kennemerland is te vinden op de website www.ivn.nl/zuidkennemerland

INHOUD

Fijn IVN-er te zijn	3
Redactioneel	3
IVN Zomerweek	3
Van het Bestuur	4
Henny Kenselaar	4
De Groene Loper	4
Adoptieterrein	5
Haarlemmermeerse Bos	
Jaar van de Bij	6
Straatje om	7
Maaibeeld Poelbroek	8
Moestuin Leyduin	9
Vrijkonijn	10
Favoriete natuur Erna Schreuder	10
Verslag Netwerkwandeling	12
IVN-se buitenlui	13
Ledendag IVN-ZK	13
Verslag Vlinderexcursie Middenduin	14
Activiteitenoverzicht	15
Fotopagina	16

Geen Toorts ontvangen?

Stuur een mailtje naar sietse_hennie@hotmail.com

Colofon De Toorts

Redactie: Esther van den Braak, Jan-Willem Doornenbal, Marisca van der Eem, Bertine Hagmeijer, Theo Litjens en Jonne Misset

Bijdragen van: Ok Overbeek, Jany van Dijk, Theo Settels, Hetty van Halder, Piet Pree, Eva Nijhoff, Hans Kerkhoff, Yneke Bettink, Linda Hartgring

Foto voorkant: 'Hindes in duindoorn' van Hans Smits

Druk: Editoo Arnhem (editoo.nl); op papier 'Helo' (met FSC-keurmerk)

De volgende Toorts komt half oktober 2012 uit.

Kopij hiervoor kunt u vóór 1 september digitaal aanleveren via ivnzk.toorts@gmail.com

VAN DE REDACTIE

Voor u ligt een Toorts die gaat over hoogzomer. Aan de ene kant is het niet makkelijk daar een blad aan te wijden, als je met dagen zit waarop het eerder herfst lijkt. Aan de andere kant kan het prettig zijn je op deze dagen juist bezig te houden met warme, zonnige zaken.

Niet alleen komen hoogzomerse onderwerpen en foto's aan de orde, we brengen dit keer ook meerdere natuurgebiedjes in de Randstad voor het voetlicht.

Middenduin, de favoriete natuurplek van onze gids Erna Schreuder, komt zelfs twee keer aan bod. In dit gebied werd onlangs ook een vlinderexcursie gehouden waarvan u het verslag hier kunt lezen. Dan Thijsse's Hof, waar het Straatje Om werd gelopen. Het moerasgebiedje in het Haarlemmermeerse Bos wordt uitgebreid beschreven door cursisten van de Natuurgidsencursus, die daar onderzoek hebben gedaan. Zij signaleerden daar ook een beest dat er niet thuishoort. En Leyduin, waar we dit keer schrijven over een bijzonder soort gecultiveerde natuur. Tot slot Poelbroek, waar de hoop gevestigd is op een beter maaibeleid.

We laten u graag weten dat de redactie wordt uitgebreid. Er heeft zich een nieuw redactielid aangemeld, en er komen drie cursisten van de Natuurgidsencursus om bij ons stage te lopen. Volgende keer hoort u daar meer over.

Jonne Misset

Klaverspanner (*Chiasmia clathrata*).
Foto: Bertine Hagmeijer

Daarom is het fijn IVN-er te zijn

Ik ben Ok Overbeek en ik houd mij binnen IVN bezig met de website en de aangevraagde excursies, u weet wel: de excursies voor feestjes en bedrijfsuitjes, waar wij nog wat aan kunnen verdienen. Daarnaast verzend ik de tweewekelijkse nieuwsbrief.

Het woord 'fijn' in de titel van dit stukje vind ik niet echt passen, maar ja, het rijm wil ook wat. Ik zou liever de woorden 'verrassend', 'leuk' en soms 'teleurstellend' gebruiken. Verrassend omdat je onder je mede-IVN-ers vaak een onverwachte belangstelling ontdekt, die meestal betrekking heeft op natuur. Leuk omdat je tijdens excursies vaak publiek kan blij maken met het laten zien van (voor ons) bekende zaken. En soms teleurstellend, omdat er vaak dezelfde 'koppen' verschijnen bij excursies; dat is toch een soort preken voor eigen parochie.

Van jongs af aan heb ik een zwak voor vogels, reptielen en amfibieën, en voor de laatste twee heb ik gelukkig ook een oogafwijking, maar dan in de positieve zin. Vooral hagedissen en slangen zie ik al van grote afstand zitten, of liever gezegd: liggen. Sinds vorig jaar doe ik ook een zandhagedissen-excursie in de maand mei. Maar sinds ik mezelf gepensioneerd heb en redelijk actief IVN-lid ben, is mijn belangstelling uitgebreid naar libellen, dagvlinders en eigenlijk alles wat er in onze krappe natuur te vinden is; op de foto ben ik libellen aan het tellen.

Wij gaan elkaar ongetwijfeld een keer in het veld ontmoeten.

Ok Overbeek
Foto: Barbara Mather

IVN Zomerweek in Limburg

De IVN Zomerweek is een actieve en educatieve vakantie week voor jong (vanaf 5 jaar) en oud. Dit jaar slaat de zomerweek z'n kamp op in Mechelen, van 3 t/m 10 augustus. Er is een groepsaccommodatie maar er kan ook gekampeerd worden, zie <http://www.vinkenhof.com>. Vraag informatie of meld je aan bij Harrie Moonen, email: h.moonen3@kpnmail.nl tel.nr. : 06-38106238.

Gewone hoornbloem (*Cerastium fontanum*).
Foto: Bertine Hagmeijer

Van het bestuur LUISTEREN, KIJKEN, RUIKEN, ERVAREN

Voor je ligt alweer de zoveelste Toorts. Honderden mensen zullen ook deze stuklezen. Dat zijn natuurlijk alle vrijwilligers van het IVN-ZK, maar ook donateurs en anderen die belangstelling hebben voor ons mooie werk: de liefde voor de natuur bij de mensen brengen.

Als die mensen dan ook nog lid worden van onze vereniging, is dat mooi meegenomen. Dan moeten ze wél weten bij welke vereniging ze een excursie meelopen! Daarom wil ik graag jullie allen nog eens vriendelijk vragen om flyers en folders uit te delen als je een excursie leidt. En dat je iets vertelt over het IVN-ZK.

Zoals jullie weten is Margo Oosterveen gestart met persberichten sturen. Zij zal haar eigen stijl ontwikkelen om de aandacht van de media te trekken voor onze activiteiten. Ze heeft daarvoor veel informatie nodig van jullie, gidsen. Willen jullie je excursiegegevens zo veel en zo vaak mogelijk naar haar opsturen? Haar e-mailadres is ivnz.kpubliciteit@gmail.com

Momenteel is in de media veel aandacht voor het NPZK, en velen van ons vinden het jammer dat het IVN-ZK hierin geen plaats krijgt. We hebben daarover gepraat, in aanwezigheid van Margo. Zij werkt nu hard om meer persaandacht voor onze excursies in het Nationaal Park te krijgen. Dat doet ze in samenwerking met het NPZK. Nog even geduld en dan komt er hopelijk weer veel meer aandacht in de pers voor onze activiteiten.

Twee maanden geleden werd het lente. En ook al bleef de temperatuur in april steken bij twaalf graden, toch hebben de merels als vanouds genesteld in onze tuin, net als de koolmezen, pimpelmezen, roodborstjes en het winterkoninkje. In de bossen is het een lust voor het oor, al die zangvogels zingen de longen uit hun lijf! In de landgoederen van Zuid-Kennemerland verschenen overal stinsenplanten, verwilderde bollen kleurden de bodem geel, blauw en soms zelfs rood. Padden trokken in groten getale richting 'de andere kant' en kikkervisjes zie je met de dag groeien.

In de duinen zingen nachtegalen luidkeels en kruiden geuren heerlijk in de schemering. En wij zijn daarbij!

Alle natuurveranderingen komen aan bod tijdens onze excursies. De boodschap is: de natuur in Zuid-Kennemerland verdient onze aandacht, verdient het om van te genieten. Al dat moois is niet alleen van de vrijwilligers van het IVN-ZK, nee, het is er voor iedereen die maar horen, ruiken, voelen en kijken wil. Komt allen, en loop eens een excursie mee!

Ik wens jullie vrolijke, zonnige en groene zomermaanden toe.

*Bestuur IVN-ZK
Jany van Dijk, voorzitter*

Erelidmaatschap voor Henny

Henny Kenselaar heeft afgelopen maart op de ledenvergadering het erelidmaatschap van het IVN gekregen. In de vorige Toorts stond al aangekondigd dat ze na meer dan 25 jaar met haar werk bij het IVN zou stoppen.

Henny is een vrouw die niet graag op de voorgrond treedt. Dit keer echter moest ze 'het podium op' om het erelidmaatschap te ontvangen uit handen van voorzitter Jany van Dijk. Na het applaus van alle aanwezigen zei Henny: "Als jullie me nog een keertje zien bij de Groene Winkel, dan denk je maar aan Heintje Davids."

Erelid Henny Kenselaar. Foto: Hennie Terpstra

DE GROENE LOPER Festival duurzame leefstijl

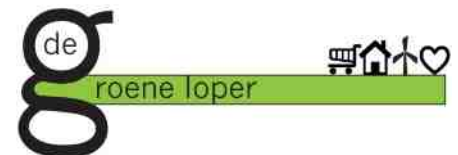
Op zondag 1 juli van 11.00 tot 16.00 uur vindt het 1e De Groene Loper Festival plaats op de Plesmanhoek in de Haarlemmermeer. Doel is om mensen over te halen meer duurzaam te consumeren. Het festival wordt georganiseerd door het NMCH Centrum voor Duurzaamheid.

Tijdens het festival ontdek je bij de stands van de vele bedrijven en organisaties hoe je duurzaam kunt eten, drinken, vervoeren, energie gebruiken, kleden, tuinieren, hergebruiken, recreëren, koken, spelen, of de natuur in je tuin een handje kunt helpen. Ook voor kinderen is er van alles te doen; kortom een festival voor jong en oud. Woon je niet in de Haarlemmermeer? Natuurlijk ben je dan ook van harte welkom! Meet jezelf op het De Groene Loper Festival een duurzame leefstijl aan.

Meer informatie vind je op De Groene Loper: www.degroeneloper.info

Natuur in de Haarlemmermeer.
Foto: Anneke Wegman

LEER JE ZINTUIGEN GEBRUIKEN

Drie cursisten van onze Natuurgid-sencursus hebben als opdracht een moeraslandgebiedje onder de loep genomen in het Haarlemmermeerse Bos. Eén van hen doet hier enthousiast verslag van.

Vanaf januari hebben Margo, Ans en ik een moeraslandgebied vlakbij de Japanse tuin in het Haarlemmermeerse Bos gevolgd. We doen vanaf september 2011 de gidsencursus, en in deze cursus moet je leren kijken (en nog veel belangrijker: zien), horen, voelen en waarnemen. Daarom zijn we diverse malen op het terrein geweest en hebben we uitgebreid gekeken naar alles wat daar groeit, bloeit en leeft.

Het meer

Het meer in het Haarlemmermeerse Bos is ontstaan in de jaren zeventig van de vorige eeuw. Toen was er grote behoefte aan bouwzand voor weg- en woningbouw in de omgeving. Na realisatie van het meer begon men eind jaren zeventig met het planten van bomen en struiken in het park rondom. In 2002 is op het terrein de Floriade geweest. Bij de voorbereiding daarvoor ontstond het idee om ook een moerasgebiedje aan te leggen. Het is dit kleine gebied, aan de rand van het meer, dat wij uitgebreid bekeken hebben.

Flora en fauna

Toen wij hier in januari aankwamen, was het terrein rondom het water kaal. Er was nauwelijks riet, je kon goed de krabbenscheer in het water zien. Kraai, roodborst en winterkoninkje waren luidruchtig aanwezig, evenals kauwen. Wij kwamen al snel hopen organisch materiaal tegen, die bij navraag broedhopen van ringslangen bleken te zijn. We hebben geprobeerd deze slangen te zien te krijgen, maar dat is helaas niet gelukt. We hebben in de loop van de maanden wel veel andere dieren gezien: kikkers, kikkerdril en kikkervisjes, en veel vogels. In april was in het struweel heel goed de nachtegaal te horen, en deze hebben we zelfs een aantal keren gezien!

In de vijf maanden dat wij het gebied bezocht hebben, is de ontwikkeling van het groen sprongsgewijs gegaan. De warme start van het jaar zorgde voor een snelle opkomst van diverse plantjes. In de koude februariweken stopte hun groei, of moesten ze het hoofd buigen voor de vorst. Het relatief koude voorjaar belette de voorjaarsbloeiers niet om op te komen, zoals madeliefjes, narcissen, dotterbloemen, paardenbloemen, robertskruid, moerasspirea, heermoes, zilverschoon, engelwortel, valeriaan, ratelaar, en smalle weegbree. Op het terrein komen ook orchideeën voor; vooral de keverorchis hebben we veel waargenomen, maar we zagen ook de gevleete orchis, de moeraswesp-orchis en de vleeskleurige orchis.

Waterkwaliteit

De aanwezigheid van krabbenscheer in het moerasgebied duidt erop dat de waterkwaliteit goed is.

Krabbenscheer

Er is een gesloten watersysteem in het Haarlemmermeerse Bos; er is geen verbinding met andere watergangen. Het meer wordt gevuld met regenwater rechtstreeks uit de lucht of via drainage door de bodem. Vervuiling door bemesting of uitlaatgassen is niet aan de orde. Ook zoute kwel krijgt weinig kans. Het water in het bos ligt hoger dan dat in de Ringvaart. Dit leidt tot een hogere waterdruk, waardoor het zoete water het zoute de baas blijft.

Verlanding

De begroeiing in het moeras zorgt voor een belangrijk deel voor verlanding. De meeste bomen en struiken zijn daarom ook pioniersplanten.

Verlanding

Langs de waterkant groeien vooral wilg en zwarte els. In het bijzonder de zwarte els is sterk vertegenwoordigd, omdat deze zijn zaden onder andere via het water verspreidt. De zaden spoelen massaal op de oevers van het meer aan. Daar voelen ze zich uitstekend thuis, zodat ze ontkiemen en uitgroeien tot plant. Dat gaat zó goed, dat ze periodiek moeten worden verwijderd, anders zal het moerasachtige gebied binnen niet al te lange tijd overgaan in land. De plant leeft in symbiose met bacteriën bij de wortels, waardoor er stikstof uit de omgeving wordt gebonden. Dit zorgt voor extra voedingsstoffen in de bodem, wat verlanding bevordert. Op het landje dat direct achter het moeras ligt, groeien verder nog veel abelen, prunussen en esdoorns, met als ondergroei voornamelijk wilde liguster en bramen.

Afsluitende excursie

Ter afsluiting van onze observaties gaan we in mei op dit terrein een excursie leiden voor medecursisten, om hun te vertellen wat wij zoal hebben gezien en om te oefenen met het gidsen van groepen in de natuur. Wij hopen dat ze net zo onder de indruk zijn van het moeraslandgebied als wij zijn geraakt. Dat je op zo een relatief klein terrein zo veel verschillende planten en dieren kunt waarnemen! Ik kom er beslist nog een paar keer terug.

Tekst en foto's: Theo Settels

BIJEN IN HUN IMME

2012 is uitgeroepen tot het Jaar van de Bij. Dit is niet zonder reden. Terwijl we de bijen vooral goed kennen omdat ze zulke lekkere honing voor ons maken en de bloemetjes bestuiven, wordt het steeds meer duidelijk dat het niet goed gaat met de honingbijen wereldwijd.

Veel bijen overleven de winters niet, en de laatste jaren wordt dat steeds erger. Dat wordt vooral geweten aan nieuwe types bestrijdingsmiddelen (neo-nicotinoïden), varrao-mijten en aan teruggang in de biodiversiteit bij planten. Daarnaast, aldus biologisch-dynamisch imker Ferry Schutzelaars van Vrij Waterland en de Borgstichting in Haarlem, zijn methodes uit de moderne imkerij funest.

Vrije honingbijenvolkeren, zoals er ook in de Waterleidingduinen nog één of enkelen leven in holle abelen, verzamelen honing om de winter door te komen. Ze houden geen winterrust, maar houden elkaar en de koningin warm met gezoem. Dat kost energie, dus moeten ze eten. Suikerwater dat ze van imkers krijgen, is maar een schamel substituuut.

Daarnaast wordt pas de laatste jaren algemeen begrepen, wat bij biologisch-dynamische imkers altijd al helder was, dat een bijenvolk als organisch geheel, een *imme*, op zichzelf een levend organisme is. Een *imme* bestaat uit verschillende onderdelen: koningin, darren, werkbijen, en zou niet zomaar verstoord of uiteengehaald moeten worden. Op natuurlijke wijze gaat een volk zich in het voorjaar splitsen, als de koningin oud geworden is en er nieuwe koninginnen aanwezig zijn. Dit gebeurt door te gaan zwermen. Vele 'reguliere' imkers proberen dit proces te verhinderen en te beïnvloeden, door koninginnen weg te halen uit een volk en de *imme* zelf te splitsen. Dit is door efficiëntie ingegeven, maar leidt tot veel stress en uiteindelijke degeneratie bij de bijen.

Zorgimkerij open

Tijdens de biologische boerderijdagen op 23 en 24 juni ben je welkom bij de officiële opening van de zorgimkerij.

Deze is op zaterdag om 13.00 uur op Vrij Waterland, Noordschalkwijkkerweg 127 te Haarlem
www.lekkernaardeboer.nl
www.smartbeeing.com

Vanuit zijn zorgen om de bijenstand is imker Ferry gaan experimenteren met het opzetten van zorgimkerijen, waar bijen en mensen elkaar helpen. Hij oogst niet of weinig honing, laat de *imme* intact en laat ze zwermen volgens hun eigen ritme, maakt geen gebruik van kunstraten en probeert nieuwe types bijenkorven uit.

Om bijen te helpen kan je Ferry (financieel) steunen in zijn werk, zorgen voor grotere biodiversiteit van met name bloemrijke planten, en natuurlijk anderen vertellen over het belang hiervan. Vooral gemeenten zouden veel kunnen betekenen in de keuze van aangeplante bomen. Ja, eigenlijk is honing voor de bijen zelf, en mogen we hen dankbaar zijn als ze wat voor ons overlaten.

Op de website van het IVNZK, bij de pagina's van De Toorts, vindt u nog links naar verdiepende informatie. Mocht u belangstelling hebben voor een excursie naar de imker, geeft u zich dan op via ivnzk.toorts@gmail.com; bij genoeg belangstelling kunnen we een excursie organiseren.

Tekst en foto's: Jan-Willem Doornenbal

STRAATJE OM

Als ik binnenloop ruik ik daslook en voel me direct weer thuis in Thijsses Hof. Ik ben er de laatste jaren bijna niet geweest en toen ik dacht: wat is een favoriet stukje natuur voor mij, kwam opeens 'de hof' boven.

En nu loop ik er weer en hoor vogels zingen en nog altijd kan ik ze niet uit elkaar houden. Maar daar is gelukkig de tiftjaf, die herken ik. En de grote bonte specht met zijn kenmerkende roffel.

Ik heb geen plan en loop wat rond en zie wel waar mijn oog op valt. Eerst ga ik door de knieën voor het daslook dat aan het begin een groot stuk grond heeft veroverd en mij lokt met zijn geur. Het is een plant die al in 1608 werd beschreven door de Vlaamse botanicus Dodonaeus in zijn Cruydenbock. In 1907 werd het in Heukels ook *boschlook* genoemd.

Ik loop even naar rechts naar de kleine vijver en kijk naar de posthoornslakken, bloedzuigers en kikkervisjes. Op het muurtje erachter ligt een wijngaardslak. Ik pak hem op, draai hem om en kijk hoe hij langzaam naar buiten puilt uit zijn huis. Eerst de voet, nog tegen elkaar geplakt, steeds iets verder naar buiten en dan komt de kop met de korte en de lange steeltjes. Als ik het goed heb bekeken, draai ik hem weer om, zeg hem dank voor de medewerking en ga weer verder.

Ik doe een paar stappen en stop bij een aronskelk. Dat vind ik zo'n aparte plant. Die moet gewoon even op de foto. Ik

zie dat het de 'gevlekte' is. Heerlijk, die naam bordjes.

Later lees ik dat deze *Arum maculatum* een vrij zeldzame soort is die in de buurt van longkruid en daslook groeit. Nou, dat klopt hier wel want even verder zie ik ook het longkruid.

Ik weet nog dat als een insect op het bloemblad gaat zitten, het naar beneden glijdt en dan wordt ingesloten door uitsteeksels boven de mannelijke bloemen. Maar wat er verder gebeurt, zoek ik even op: de vrouwelijke bloemen geven een druppel kleverige vloeistof af. De insecten die in de bloeiwijze rondkruipen komen hiermee in aanraking. Hierdoor komt het stuifmeel dat deze insecten van een eerder bezoek aan een andere aronskelk hebben overgehouden op de vrouwelijke bloemen terecht, zodat kruisbestuiving tot stand komt. En als dan de mannelijke bloemen van deze aronskelk rijpen, dan komt dat op de weer schone insecten en als de uitsteeksels hierna verslappen kunnen de insecten ontsnappen en naar hun volgende 'gevangenis' vliegen. En dat alles door de lokkende geur die zij heerlijk vinden, maar die wij vinden stinken.

Hier kom ik altijd tot rust en dat ik die vogelzang niet herken, dat is toch niet zo erg. Ik geniet ook van klassieke muziek zonder dat ik weet wie de componist is. Het gaat om het genieten, je openstellen en daar ben ik dan gelukkig wel weer goed in. En Shakespeare zei toch al: "What's in a name?" Een grote zwarte kraai daalt neer op het gras, rommelt wat met zijn stevige snavel in de grond en vliegt even later weg met een bek vol 'spul'. Voor zijn nest neem ik aan. Een enkele vlinder dwarrelt rond, een wesp vliegt rondjes om mijn hoofd en als ik omhoog kijk zie ik heel veel kleine beestjes rond de kroon van een boom vliegen. Wat zijn dat? Met mijn camera haal ik ze wat

dichtbij. Geen vliegen zoals ik eerst dacht, maar ik denk een soort motjes met een mooie glans op de vleugels. Even later krijg ik de kans ze van dichtbij te zien en pas als ik de foto thuis op de computer uitvergroot zie, ontdek ik dat ze enorme lange gebogen sprieten aan het hoofd hebben. Ik zie dan ook dat het voorste deel van hun vleugels zo mooi glimt. Ik probeer de kleur te omschrijven maar dat wisselt. Op de ene foto is het zilverachtig, op de tweede is het een groenige gloed, het is maar net hoe het licht erop valt.

Ik ga weer verder, kijk even bij het standbeeld van Thijsses naar waar hij ook naar kijkt en ga nog een klein stukje door, want ik wil nog een foto maken van de donkere ooievaarsbek (*Geranium phaeum*) want die vind ik ook zo mooi. Die donkerpaarse kleur van de bloembladen die zich naar achteren buigen om zo ruimte te geven aan de meeldraden. De zachte haartjes op de stengel en op de knoppen, die je eigenlijk pas goed ziet door een vergrootglas, of door een fototoestel. Ik geef de voorkeur aan het laatste want dan kan ik thuis op mijn gemak nagenieten van al het moois dat ik in Thijsses Hof weer heb gezien. Zoals deze donkere ooievaarsbek.

Tekst en foto's: Marisca van der Eem

POELBROEK ALS VOORBEELD VAN BETER BEHEER

Zomer 2010. Het begon met een kwaai bewoonster uit Schalkwijk. Zij was kwaad omdat er in Poelbroek gemaaid werd, terwijl daar nog broedvogels waren.

De vrouw kwam in contact met Niko Buiten, bekend natuurbeschermer in de regio. Deze wist dat er in Poelbroek ook orchideeën bloeiden. Hij trok aan de bel bij de gemeente en de gemeenteraad. Dat laatste mondde uit in het inspreken tijdens een raadsvergadering en een motie van de Actiepartij die unaniem door de raad werd aangenomen: Poelbroek, tot dan toe in beheer bij Spaarnelanden nv, wordt overgebracht naar Landschap Noord-Holland en er wordt een beheerplan voor gemaakt.

Goede resultaten vragen tijd

Zo op het oog een eenvoudige actie met veel resultaat, maar er gaat heel veel tijd in zitten, vertelt Niko Buiten aan de telefoon. Het resultaat mag er dan zijn, maar het voorwerk is saai en hij wordt er vaak op aangekeken dat hij zo volhardend is. Het zijn acties die niet door iedereen in dank worden afgenomen. Het maaien van een heg in Poelbroek in het broedseizoen 2011, werd door zijn contact met de gemeente stilgelegd en mocht pas in september worden voortgezet. Ook de sloop van huizen in Haarlem Oost werd in 2011 stilgelegd omdat er mussen broedden en het een verblijfsgebied

bleek van vleermuizen. Door tussenkomst van het handhavingsteam van het ministerie, dat gebood dat er een onderzoek moest komen, worden er nu in dat gebied honderd vleermuiskasten en vijftig mussenkasten geplaatst.

Geen onwil maar onkunde

"Het ontbreekt de mensen", zegt Niko, "vaak aan kennis. Vroeger deed de gemeente het beheer zelf, ze hadden daar ook speciale ambtenaren voor. Dat is nu allemaal wegbezuinigd. Het beheer is nu in handen van Spaarnelanden. Die hebben de kennis niet in huis. Dat is ook het geval bij woningcorporaties. Die gaan slopen zonder tevoren onderzoek te doen. Dat is geen onwil maar onkunde. Door de situatie in Oost ben ik nu samen met een bevriende vleermuisdeskundige vleermuizen gaan inventariseren bij alle ons bekende slooprojecten."

Al doende leert men

De ervaring heeft hem geleerd direct het handhavingsteam van het ministerie in te schakelen als het gaat om overtreding van de Flora- en Faunawet. Dat was aan de orde bij zowel Haarlem Oost als andere slooprojecten. Ook weet hij uit ervaring dat je er nog niet bent met geboekte resultaten, zoals bij Poelbroek. Je moet in de gaten houden of het daar wél goed gaat en of dat beloofde beheerplan er ook daadwerkelijk komt.

Wat kunt u doen

Het beheer van gebieden (in de ruimste zin) in de gemeente Haarlem zou beter kunnen. Maar eigenlijk kom je altijd ogen en oren te kort. "Het is al een enorme hulp", zegt Niko, "als mensen de plaats van bijvoorbeeld orchideeën, maar ook van bijzondere planten of Rode Lijstsoorten, doorgeven op de website van waarneming.nl." Daarnaast heeft de redactie van De Toorts contact opgenomen met Hans Kerkhoff van de IVN-werkgroep Natuurbelangen. Met de vraag of de werkgroep contactpunt kan zijn voor mensen die meldingen hebben over te vroeg maaien of snoeien, verstoring van foerageer- of broedgebieden, of andere bedreigingen voor natuurwaarden. Hans vindt het prettig als de werkgroep die meldingen binnen krijgt, want ook zij komen ogen en oren te kort.

Het zou mooi zijn als we met z'n allen letterlijk 'meer oog hebben' voor een goed beheer van de natuur in onze leefomgeving. Door oplettend te zijn en te blijven.

Tekst: Jonne Misset

Foto Bijenorchis: Niko Bulten

Meldingen kunt u doen aan:
ivnzk.natuurbelangen@gmail.com

Duurzame markt in Haarlem

In Haarlem organiseert men voor de vijfde keer op de Grote Markt de duurzame markt Beleef Duurzaam. Men wil consumenten informeren over duurzame en biologische producten en ze activeren om deze ook te gebruiken.

Onze IVN-afdeling is op de markt aanwezig, samen met andere groene organisaties, onder de naam Platform Haarlem Groen.

De Haarlemse duurzame markt vindt plaats op een koopzondag, namelijk 2 september 2012. Houdt de media in de gaten voor nader nieuws hierover.

Zomerweken voor de jongeren van IVN

Woesteland organiseert vakantie-weeken in de natuur voor iedereen tussen de 12 en 30 jaar. Tijdens deze weken wordt vrijwilligerswerk in de natuur afgewisseld met uitdagende workshops rondom een duurzaam of groen thema en uiteraard veel gezelligheid. De vakantie-weeken vinden plaats door het hele land en soms zelfs in het buitenland. Alle activiteiten zijn low-budget en midden in de natuur.

Nieuwsgierig geworden? Kijk voor meer informatie over de zomerweken, data en inschrijving op www.woesteland.nl

MOESTUIN LEYDUIN

Vruchten plukken van tuinarbeid

Het boek 'Zuid-Kennemerland Natuurlijk' verscheen in 1988, net nadat ik als IVN- natuurgids aan de slag ging voor onze afdeling. Ik was pas in Zuid-Kennemerland komen wonen, en dit boek was lang mijn 'bijbel' om de streek beter te leren kennen. Toen ik mij aanmeldde als deelnemer op de Moestuin Leyduin, friste ik mijn geheugen weer op met de informatie in het boek over de historie van dit landgoed. Lees maar mee:

Ten oosten van Bennebroek lag vroeger het grote hoogveengebied, waarin de Haarlemmermeer werd uitgeslagen. Op de middelste strandwal nu, die in de Middeleeuwen werd overdekt door een laag jong duinzand, liggen de landgoederen Leyduin, Vinkenduin en Woestduin. Direct ten zuiden hiervan is de strandwal afgegraven voor bloembollencultuur.

Leyduin, Vinkenduin en Woestduin vormen een wat merkwaardige combinatie van vooral tussen 1850 en 1920 nogal gemaltraiteerde landgoederen. Leyduin en het noordelijker gelegen Koekoeksduin vormen een tijdlang een geheel totdat de groei van de waterwinning van Amsterdam dit in 1911 in tweeën sneed.

Al wandelend vanaf mijn huis werd het rondje Leyduin al snel één van mijn favorieten. Het is immers een bijzonder gebied, met veel cultuurhistorische verwijzingen en bijzondere overblijfselen in de natuur en de bebouwing.

In 2011 las ik in het ledenblad van Landschap Noord-Holland over het in bruikleen geven van de in onbruik geraakte oude moestuin op Leyduin. Stichting De Nieuwe Akker wilde er groenten en fruit gaan kweken op biologisch-dynamische wijze, volgens het Pergolasysteem (1). Mijn interesse was meteen gewekt. Opgegroeid op het Brabantse platteland, met een vader die zoveel mogelijk groente en

fruit kweekte in zijn twee moestuinen, koesterde ik al jaren de wens om ook een eigen moestuin te hebben. Wat me tegenhield, was mijn vrees dat ik al het werk niet alleen zou kunnen verzetten. En dat nog los van de kennis die je in huis moet hebben! Ik heb eerst nog een studie afgerond, die ik vorig jaar naast mijn werk deed, en toen had ik hoofd en handen vrij voor het moestuinieren. Ik heb nog geen seconde spijt gehad van mijn beslissing om me begin dit jaar aan te melden bij de Moestuin Leyduin!

Mijn werk als lid van het collectief op de moestuin is zeer gevarieerd. Het is een heerlijke afwisseling met mijn andere werkzaamheden. Mijn 85-jarige vader is twee jaar geleden naar een seniorenflat verhuisd en heeft toen zijn moestuinen opgegeven. Apetrots vertel ik hem nu over het wel en wee van onze moestuin.

Afgelopen winter hebben we onder leiding van onze tuinder Erik een teeltplan opgesteld. Daarvan plukken we nu al de vruchten; begin mei is het eerste oogstdelen al begonnen met smaakvolle spinazie, rapstelen en radijzen. Inmiddels weet ik al heel wat meer over wat erbij komt kijken voordat je de vruchten kunt plukken van je tuinarbeid.

We zijn steeds met een heel enthousiaste en elke keer wisselende ploeg mensen bezig op de tuin. Daarnaast hebben we ook veel plezier met elkaar. Onze moestuin is voor mij echt de plek geworden waar mijn eerder genoemde wens helemaal in vervulling is gegaan, zonder dat ik bang hoef te zijn dat ik geen dag zonder werk op de tuin kan doorbrengen.

Informatie

Ik neem niet alleen als vrijwilliger, maar ook financieel deel in de moestuin; voor € 200 per persoon per jaar delen we in de oogstresultaten. Kijk op www.denieuweakker.nl als je meer wilt weten over de werkwijze op onze collectieve moestuin of over het door ons gebruikte Pergolasysteem. Of neem contact op met een van de bestuursleden: Martha v.d. Most, 023 - 531 30 49 of Marlies Pierrot, 023 - 576 26 71.

Openingstijden

Iedereen is van harte welkom op de Moestuin Leyduin op maandag, donderdag en zaterdag tussen 9.30 en 12.30 uur. Het tuindersteam wijst je de weg!

Adres en route

2e Leijweg, Vogelenzang, tegenover het Juffershuis.

Met de auto/fiets vanuit Haarlem: de Leidsevaart afrijden richting Bennebroek. Vanaf station Heemstede/Aerdenhout nog ongeveer 3 km doorrijden langs de Leidsevaartweg en dan rechts de Manpadslaan inslaan. Auto neerzetten op parkeerplaats De Kakeleij aan je rechterhand. Vanaf de parkeerplaats rechtdoorlopen, met het grote landhuis aan je linkerhand en aan het eind de bocht naar rechts nemen: 2e Leijweg. Rechts vind je de ingang van de Moestuin Leyduin.

Tekst: Hetty van Halder

Foto 1: Marisca van der Eem

foto 2 en 3: Ton Apon

Noot (1): Het Pergolasysteem is een bedrijfsvorm die veel wordt toegepast. In het buitenland heet het meestal Community Supported/Shared Agriculture (CSA), letterlijk vertaald: "door de gemeenschap gedragen landbouw". In Nederland is Pergola als naam gekozen. De pergola is daarbij het symbool voor de klanten van het bedrijf die samen zorgen voor steun en stevigheid waarlangs het tuindersbedrijf op kan klimmen.

VRIJKONIJN

We liepen samen in de richting van ons IVN-adoptielandje. We hadden afgesproken deze avond wat grondboringen te doen om te onderzoeken welke grondlagen we in de eerste meter zouden aantreffen. Plotseling wees Kim, medecursist, tussen de bomen vlak naast het pad. Een konijn. Daar zat het nog geen twee meter bij ons vandaan, rustig knabbelend aan enkele duinkruiden.

Nu is een konijntje aan de duinrand op zich niet zo'n bijzondere verschijning, maar deze was het wel. Het bleef namelijk zitten, vlak bij ons. In normale omstandigheden zou ik onmiddellijk denken: myxomatose. Want het is een bekend gegeven dat een konijn dat daaraan lijdt apathisch kan blijven zitten wachten op de dood. Maar deze had geen dichtzwerende ogen en bepaald geen wildkleur. Bont, oranje-

bruin met wit en grijs. En de conditie? Ronduit decadent. Een tam konijn dus. 'Vrij gelaten'. En dat in twee betekenissen.

Gelaten zat dit beestje daar vrij te zijn, nou ja, los in ieder geval, nog zichtbaar onwennig aan de ruimte om zich heen. Maar wat is vrijheid, als je zo zonder de begeleiding van de reclassering achter de tralies vandaan in de wijde

wereld wordt gezet, aan de goden overgeleverd, als je vossen goden mag noemen tenminste. Jaren in een hok gezeten, alleen? Baasje naar de middelbare school en daar past een konijntje niet meer bij? Of kwam baasje erachter dat voeren alleen niet voldoende is, dat een dier ook een schoon verblijf nodig heeft?

Kim probeerde het beestje te benaderen. Dat lukte. Pakken echter niet. Daar moet je vos voor zijn of buizerd. Het diertje had duidelijk geen zin de zojuist verworven vrijheid op te geven. Geef het eens ongelijk. Weer terug en eenzaam op een halve vierkante meter? Geen aanlokkelijk vooruitzicht. Misschien is het dus wel beter zo. Een kort en heftig, maar vrij leven. Menig mens zou daar voor tekenen.

Tekst en foto: Piet Pree

Natuurkoffer

De natuurkoffer is enkele jaren geleden door de Zwolse IVN-er Jan Westera ontwikkeld, bedoeld voor het uitvoeren van een natuuractiviteit voor (demente) bejaarden. De natuurkoffer, bestaande uit 4 seizoenskoffers met elk eigen materialen, heeft veel media-aandacht opgeleverd. Daarom komen er ook verzoeken binnen vanuit diverse verzorgingstehuizen.

Nu zijn er in Noord Holland al wel een aantal mensen die met de koffer werken, maar eigenlijk niet genoeg. We willen graag een *pool* van IVN'ers samenstellen die binnen de provincie af en toe mee wil doen aan een Natuurkoffer-activiteit. We zullen bij voldoende animo een cursus organiseren. Wil je deelnemen? Meld je dan aan bij het consulentenschap: consulentenschap.noordholland@ivn.nl

DE FAVORIETE NATUURPLEK VAN ERNA SCHREUDER

We hebben afgesproken bij De Zandwaaier en gaan van daaruit naar Middenduin, een van de favoriete plekken van Erna. Het gaat haar vooral om de sfeer van een gebied, het liefst een wat parkachtig landschap, een bosrand, coulisselandschap, en dat alles vindt ze hier. Geen woeste natuur of bergen. Haar vroege jeugd heeft Erna doorgebracht in Noordoost-Groningen in een polderlandschap vol weilanden met boterbloemen, zuring en pinksterbloemen. "Als ik ze nu zie doet me dat altijd nog wat, en voor mij betekent de pinksterbloem de komst van de lente. Dan mocht mijn maillot uit en liep ik weer met blote benen. Wist je dat pinksterbloemen niets met Pinksteren te maken hebben maar met pinken, de jonge koeien. Als zij de wei in gingen, dan bloeiden deze bloemen."

Ze houdt van vergezichten en als we door een hek zijn en nog even doorlopen, dan hebben we een pracht van een uitzicht. "Net of je in een schilderij kijkt."

"Kijk, achteraan is het Schippersduin, genoemd naar de schippers van de zandschuiten die via de Zanderijvaart, de Brouwersvaart en het Spaarne het duinzand naar Amsterdam voeren voor de stadsuitbreidingen."

Erna wijst op een vleermuisje dat door de lucht buitelt. Ik dacht dat het een vogeltje was. Er zweven wolken insecten door de lucht, dus tafeltje dekje. We lopen langs poeltjes met kwelwater en Erna wijst op verschil in hoogte van de waterstand. Ze gaat door de knieën en wijst op waterkers, riet, gele lis, watermunt (ruikt heerlijk) en andere

oeverplanten. Ik kom er al snel achter dat Erna niet alleen oog heeft voor de schoonheid van het landschap, maar ook voor details. Niets ontgaat haar blik en we staan om de paar passen stil om te kijken of te luisteren. "Kijk, een buizerd. En nog een." Vlak voor ons een koppel nijlganzen en in het weiland een grauwe gans. "Dat weiland was eerst een bollenveld. Dat wordt steeds doorgespoeld om het gif eruit te krijgen. In de winter zetten ze het onder water. Fijn voor de vogels en als het vriest wordt erop geschaatst."

VERVOLG FAVORIETE NATUURPLEK

Dan gaat zij alweer door de knieën. “Dat doe ik het liefst, met mijn neus bovenop de dingen. Kijken hoe iets werkt, hoe het eruit ziet.” Ze ontdekt piepkleine, groene kevertjes helemaal verscholen tussen de bladeren van de jonge brandnetel. Er zijn veel vlinders vandaag. De oranjtip hebben we al gezien, een blauwtje waar we de naam niet van weten, maar ze zijn zo dwarrelend, ik krijg ze niet op de foto. Wie wel rustig blijft staan, is de Julianalinde die in 1909 werd geplant door de arbeiders, na de geboorte van Juliana. We lopen verder over een soort dijkje en ik zie mooie, zwarte pluimpjes. Erna kijkt en voelt aan de steel: “Driekantige steel, een zegge.”

We lopen verder en zien Canadese ganzen het water ingaan. We kunnen naar rechts of rechtdoor. We kiezen voor rechtdoor, want Erna wil me een

poeltje kwelwater laten zien waar het water soms oranje gekleurd is. Het lijkt dan of er een olielaagje op ligt, maar het zijn gestorven bacteriën. Als je er met je vinger doorheen roert, valt het in brokkeltjes uiteen, dat is met olie niet. Om het me te laten zien, gaat zij schuin omlaag, pakt wat drab uit de sloot en laat me de glans zien. Ik zie inderdaad dat het water hier een andere kleur heeft dan in de andere poeltjes. Beetje oranje.

Onderweg ziet ze nog een paar wijngaardslakken. “Kijk, deze grijze is al ouder, de kalk is verweerd.” Dan maakt ze het slakkenhuis een beetje nat en de kleuren en lijnen worden weer even zichtbaar. Net als met schelpen en steentjes.

We blijven een tijdje stil staan onder een jubelende tuinfluiter. In de berm staan salomonszegels tussen de lelietjes-der-dalen. En even verder piepkleine duinroosjes. Erna ziet echt alles. “Kijk eens hoe mooi die berkenstammen uitkomen achter de meidoorn en esdoorns.” Ze wil me graag een mooie, oude eik laten zien bovenop het duin, dus lopen we nu door mul zand omhoog en staan plots allebei stil: de nachtegaal zingt! We kijken elkaar blij aan, dit is een extra cadeautje. Erna wijst op een stukje paarsroze, haar lievelingskleuren in de natuur. Het zijn de ooievaarsbek, het duinviooltje en piepkleine ereprijs. Haar hand gaat er bijna strelend overheen. Aan alles

merk je dat zij hier loopt te genieten. Bovenaan het pad staat een prachtige, grillige eik die niet in de hoogte maar in de breedte is gegroeid. “Echt een eik om onder te vergaderen,” zegt Erna en gaat op een tak zitten.

Dan is het mooi geweest en lopen we terug. Ik vraag hoe zij met het IVN in aanraking is gekomen. “Net als Anneke Wegman, door een krantenadvertentie over een nieuwe gidsencursus, zo'n 22 jaar geleden.” Omdat zij stewardess is, kan ze niet altijd op vaste dagen en met deze cursus was dat goed te regelen.

Zij heeft daarna veel gegidst in het zeedorpenlandschap, op strandexcursies en met de paddenstoelendag. Heeft in de werkgroep excursies gezeten, is gestopt en weer terug gekomen. Heeft jaren bij de tentoonstellingsgroep van het Ecodroom in Heemstede meegewerkt; breed inzetbaar dus. En nu draait ze al twee keer mee bij de gidsencursus. Deze keer kan ze de vruchten plukken van het werk van de vorige keer. En op mijn vraag wat haar taak is bij de cursus zegt ze lachend: “Algehele ondersteuning, maar eigenlijk ben ik van de koekjes.”

Tekst en foto's: Marisca van der Eem

NETWERKWANDELING

Toen de redactie mij vroeg om een verslag te schrijven voor de Toorts over de netwerkwandeling, reageerde ik meteen enthousiast. Dit was mijn tweede netwerkwandeling en beide keren heb ik als nuttig, gezellig en ook 'heel lekker' ervaren. Ik houd erg van wandelen, vooral in de natuur. Het is een gezonde manier van bewegen, het kost niet veel moeite, je kunt het uren volhouden, het ontstrest en ontspant, het biedt tijd om na te denken en het geeft mij een opgeruimd en voldaan gevoel. Onderwijl verwonder ik mij over al het moois dat de natuur te bieden heeft en geniet ik van de stilte, de rust, met enkel vogelgezang, geluiden van ritselende bladeren en krakende takken onder onze voetstappen en gedempte stemmen van de medewandelaars.

Zo'n netwerkwandeling is niet alleen een ontzettend leuke manier van (nader) kennis met elkaar maken, je steekt tijdens de wandeling ook heel wat op. Dat geldt in ieder geval voor mij. Want als 'natuurgids in wording', oftewel cursist van de huidige Natuurgidsenopleiding, kan ik alle nieuwe informatie over de flora en fauna goed gebruiken. Evenals de eerdere netwerkwandeling bleek het een dag met prachtig weer, daar hadden we al geluk mee. We verzamelden op het stationnetje van Santpoort-Noord, aan de rand van het duingebied Midden-Herenduin. O.l.v. gids Bertine Hagmeijer gingen we met een groep van vijftien mensen op pad: IVN-gidsen, andere actieve IVN-ers en een klein aantal cursisten. In het begin hadden we flink de pas erin, al bijpra-

tend en druk 'netwerkend'. Dat duurde niet lang, want al gauw kwamen wij onderweg 'natuurverschijnselen' tegen, die onze aandacht trokken. De groep splitste zich hierdoor regelmatig in 'doorlopers' en 'onderzoekers'. Vooral de cursisten, hongerend naar nieuwe kennis, maakten deel uit van deze laatste groep. Die boog zich dan over de vondst om, gewapend met loepje, deze nader te bestuderen en te pogen het te benoemen.

Dolblij waren wij bij het vinden van bijvoorbeeld een felgele en een knaloranje trilzwam. Wat een wonderbaarlijk prachtige dingen maakt Moedertje Natuur toch! Ook het aantreffen van sterrenschot (opgezwollen kikker-eitjes, gelijkend maagdelijk witte trilzwammetjes, die door bijvoorbeeld een reiger zijn uitgebraakt) was voor ons een schot in de roos.

Al pratende kwamen wij interessante dingen tegen en volgde het ene 'biologische (verwonderings)moment' op het andere. Daarbij werd de kennis van de ervaren gidsen en van de gidsen in

opleiding op de proef gesteld. Zo hebben wij geprobeerd de bomen die wij passeerden, vaak met nog geheel kale takken, te herkennen, en de vele soorten mossen en zwammen te onderscheiden, iets dat wij cursisten nog als behoorlijk lastig ervaren.

Het was opvallend dat zelfs ervaren gidsen daar soms ook moeite mee bleken te hebben. Ondanks dat ik het jammer vond dat niet alles werd benoemd, stelde mij dat ook gerust. Het maakte duidelijk dat je als gids echt niet alles hoeft te weten. Ik merk dat hoe meer ik leer, hoe meer ik erachter kom hoe weinig ik nog weet. Soms is dat best frustrerend en boezemt het mij enige angst in ('als ik straks als IVN-gids maar niet regelmatig met een mond vol tanden sta'). Ik vertrouw er maar op dat, door veel excursies en theorielessen te volgen, de benodigde kennis door veelvuldig herhalen uiteindelijk grotendeels beklijft. Daarbij is mij verteld en gebleken dat het enthousiasme voor de natuur, en dat weten over te brengen, belangrijker is dan alles bij naam te kunnen noemen.

De Natuurgidsencursus ervaar ik als een boeiende opleiding, waar ik me momenteel helemaal 'in stort'. Daar horen die netwerkwandelingen zeker bij, vind ik. Want het doel van de Natuurgidsencursus is toch vooral om straks binnen het IVN-netwerk, samen met andere enthousiastelingen, onze passie en respect voor de natuur weer op zoveel mogelijk anderen over te brengen.

Ik kan de netwerkwandelingen dan ook van harte aanbevelen. Je begeeft je in een club mensen met dezelfde interesse, passie en doel.

Ga een volgende keer (18 augustus, 20 oktober of 15 december) ook gezellig mee en doe er je voordeel mee.

Tekst en foto's: Eva Nijhoff

IVN-SE BUITENLUI

Wat maakt dat natuurminnende mensen, die zelf niet in Zuid-Kennemerland wonen, tóch lid worden van het IVN-ZK, en daar zelfs aan de natuurgidsencursus deelnemen, vroeg de Toortsredactie zich af.

We benaderden een aantal actieve IVNZK-ers, die allemaal bij de natuurgidsencursus van 2008-2009 betrokken waren, hetzij als deelnemer hetzij als cursusleider. Een aantal is nu natuurgids in Zuid-Kennemerland: Reina de Smeth en Elvira Sanders (beiden wonen in Leiden) en Yvonne Roep en Anne Nicolai uit Amsterdam. We vroegen hen waarom zij indertijd lid zijn geworden van onze afdeling.

Een belangrijke reden voor drie van hen was dat zij op zoek waren naar een natuurgidsencursus in de buurt van Amsterdam of Leiden, omdat in hun woonplaats de cursus op dat moment al bezig was. De cursus in Zuid-Kennemerland bleek een aantrekkelijk alternatief.

Reina is in Haarlem geboren en herinnert zich de omgeving - met name Elswout - nog van de wandelingen uit haar jeugd. Ook heeft zij goede herinneringen aan de duinen van Kennemerland, uit de periode dat zij een zomervakantiebaantje had in de voormalige jeugdherberg De Zanderij in Overveen.

Voor Elvira was haar bekendheid met de natuur rondom Haarlem en het feit dat er snel een natuurgidsencursus zou starten, een reden om naar Zuid-Kennemerland toe te komen.

Ook voor Yvonne was de start van de natuurgidsencursus aanleiding om lid te worden van onze afdeling, maar daarnaast vindt zij de duinen een veel boeiender gebied dan haar woonomgeving. Bovendien is Yvonne opgegroeid met het bijna dagelijks reizen met de trein, waardoor de reisafstand voor haar geen barrière vormde.

Anne komt, sinds hij in Amsterdam woont, al met vrienden en kennissen naar de duinen en het strand. "Gewoon omdat het heerlijk toeven is in de natuur. Later kwamen we er vaak met de kinderen en hun vriendjes." Bovendien werkt Anne al twintig jaar in Haarlem en Heemstede, onder andere bij Zorgcentrum Bosbeek, dat ingeklemd ligt in het Groenendaalse Bos. Daar ging hij vaak even wandelen met zijn verrekijker. Hij wilde graag actiever in de natuur zijn en aarzelde niet, toen het

Zandspiering op het strand. Deze vis leeft in grote scholen op de Noordzee. Wellicht krijgen wij hem nog te zien tijdens de ledendag. Foto: Cora Miltenburg

7 juli : WAD-ANDERS?! Ledendag 2012

Het wordt een bijzondere ledendag: een waddentocht met een verrassingsprogramma (diner onderweg), voorafgegaan door een rondleiding in het Zwanenwater in Callantsoog door een gids van Natuurmonumenten. Yneke Bettink en Hans Kerkhoff hebben een reservering gemaakt bij één van de Gildebroeders van het Wadvissersgilde. Om 13.00 uur verwacht men in Den Oever een groep van minimaal 30 personen van het IVNZK voor een 'Mysterie tocht' van 13.00 tot 19.00 uur op het schip WR 70 Neptunus. (www.wad-anders.nl).

Het dagprogramma:

verzamelen bij ter Kleef (8.45 uur),
vertrek (car-pooling) naar Callantsoog (10.00 uur),
rondleiding (10.30 – 11.45 uur),
korte rust/ koffie (11.55 – 12.15 uur),
inschepen in Den Oever (13.00 uur),
retour Den Oever (19.00 uur),
aankomst ter Kleef (ongeveer 20.30 uur).

De eigen bijdrage per deelnemer is € 25.- (Meer dan 50 % van de totale kosten komt voor rekening van het IVNZK). Introdúcés zijn welkom. Het is mogelijk deel te nemen aan het programma tot aan de vaartocht vanuit Den Oever.

Meenemen: warme kleding, laarzen/basketbalschoenen, lunchpakket, en zo mogelijk een pasje van Natuurmonumenten.

Aanmelden bij **vóór 15 juni** bij Hans Kerkhoff, jfkerkhoff@prettel.nl, telefoon 023 – 5288577. Vermeld of je meerijdt of een auto beschikbaar hebt met hoeveel extra plaatsen.

Informatie bij Yneke Bettink (tel.023 - 5254995) of Hans Kerkhoff.

IVN-ZK leden vroeg voor het team van de natuurgidsencursus. Inmiddels kent hij zoveel leuke natuurminnende mensen, dat hij niet meer weg wil uit Zuid-Kennemerland.

Het zal duidelijk zijn dat deze 'buitenlui' inmiddels ruim geslaagd zijn voor hun inburgeringscursus.

Tekst: Bertine Hagmeijer

VLINDEREXCURSIE MIDDENDUIN

Op een koude zaterdag wandelen we door een veld vol madeliefjes, over het bruggetje, naar een wei grenzend aan een heuvel vol brandnetels. Vlinders hebben minimaal zeventien graden nodig om actief te kunnen zijn, maar in de luwte in de zon is het behaaglijk. Yvonne Roep gidst deze nieuwe excursie. Ok Overbeek is ook mee, hij weet veel van libellen. Ok en Yvonne hebben aan onze groep van ruim vijftien deelnemers speciale vlinderkijkers en loeppotjes uitgedeeld.

De vlinderzoekkaart. Foto: Bertine Hagmeijer

Brandnetels zijn waardplanten (voer voor rupsen) van vossen, zoals atalanta, landkaartje, distelvlinder, gehakkeld aurelia en dagpauwoog. Die laatste zien we vandaag een paar keer voorbij vliegen. Een mevrouw vertelt dat er elk jaar een vos op haar zolder overwintert. Dat hoort Yvonne vaker. Zolders zijn vaak aangenaam koel voor vlinders. "Ze kunnen ver lopen om na de winter een uitweg uit hun schuilplaats te zoeken", vertelt ze, "langs kozijnen en vensterbanken, met vallen en weer doorgaan".

"Er komt een oranjetipje jullie kant op", roept Ok, die al is doorgelopen. Hij vangt de vlinder met een vlindernetje, zelfgemaakt van een gestript badmintonracket en zachte vitrage. In het loeppotje bestuderen we het oranjetipje van dichtbij. Dit is een mannetje.

Oranjetipje in loeppotje. Foto: Linda Hartgring

Gids Ok Overbeek heeft oranjetipje gevangen. Foto: Linda Hartgring

Gids Yvonne Roep met loeppotje (met daarin een mannetje oranjetipje). Foto: Bertine Hagmeijer

Het vrouwtje heeft geen oranje vleugelvlekken, ze is herkenbaar aan de olijfgroene tekening aan de onderkant. "Maar als je het een witte noemt, zit je altijd goed, want daar horen ze bij".

Het oranjetipje leeft maximaal twee weken als vlinder; ze moeten dus gauw paren en eitjes leggen. Dat doen ze op look-zonder-look en pinksterbloem. De eitjes zijn eerst wit en later oranje. Binnen een paar weken kruipen de rupsen uit het ei en na vier weken flink dooreten verpoppen ze zich. Aan een enkel draadje hangt de pop verscholen in een struik, om tien tot elf maanden later rond Koninginnedag als vlinder uit te komen.

We laten het oranjetipje los waar we hem gevonden hebben en wandelen verder. Eerder zagen we al een waterjuffer, nu zit een viervlek doodstil op een stengel zodat we hem goed kunnen zien en fotograferen.

Viervlek. Foto: Linda Hartgring

Libellen leven als larve het grootste deel van hun leven onder water, waar ze zich volvreten. Pas in de lente kruipen ze langs een stengel uit het water om te verpoppen. "Het zijn bijna amfibieën", concludeert Ok.

Vogelkers vol gaten verklapt de rupsen van de stippelmot. Yvonne vindt enkele rupsen van spanners, een grote familie van nachtvlinders.

Spanner in actie. Foto: Bertine Hagmeijer

Spanrupsen hebben voor- en achterpootjes, maar niks in het midden, waardoor ze zich in lussen voortbewegen.

Voorzichtig lopen we door een glinsterend gele weide van boterbloemen. Nu bloeien ze nog niet, maar aan de gevlekte bladen herken je de orchideeën die ertussen staan. We zien een vrouwtje oranjetipje, weer een andere libel, nog meer vlinders.

Een veld vol boterbloemen. Foto: Linda Hartgring

Je moet wat over hebben voor een mooi plaatje... (zittend tussen de brandnetels).
Foto: Bertine Hagmeijer

We genieten van gezang van nachtegaal, fitis en zwartkop. Prikkende knieën van de brandnetels, waar ik in heb gezeten om de viervlek van dichtbij te fotograferen, herinneren later aan een geslaagde vlinderwandeling.

Tekst: Linda Hartgring

Kleine vuurvlinder (Lycaena phlaeas) op kinderhand. Foto: Bertine Hagmeijer

Activiteitenprogramma Zomer 2012

IVN, Beleef de Natuur, afdeling Zuid-Kennemerland

Meer informatie over onze activiteiten op www.ivn.nl/zuidkennemerland

- Donderdag 14 juni, 19.00–20.30 uur **Natuur & Beheer in wandelbos Groenendaal** infopaneel parkeerplaats
- Vrijdag 15 juni, 18.30–21.30 uur **Positie van Spaarndam** Fort Bezuiden Spaarndam, Boezemkade 11 Spaarndam-West
- Zondag 17 juni, 11.00–12.30 uur **Strandexkursie voor kinderen, IJmuiden** Jachthaven Bushalte eindpunt
- Maandag 18 juni, 19.00–21.00 uur **Avondexcursie Oeverzwaluwen Haarlemmermeer** Parkeerplaats Toolenburgerplas
- Woensdag 20 juni, 20.00–21.30 uur **Zeedorpenlandschap Zuidduinen Zandvoort** parkeerhuisje Ir. G. Friedhoffplein
- Zondag 24 juni, 12.00–13.30 uur **Excursie Waterbeestjes Poelbroek** Bernadottelaan Meerwijkplas
- Zondag 24 juni, 12.00–14.00 uur **KNNV libellen in de AWD** ingang Oase
- Maandag 25 juni, 20.00–21.30 uur **Oeverzwaluwen ringen Haarlemmermeer** Aanmelden marcel.schalkwijk@quicknet.nl
- Zondag 1 juli 2012, 18.00–22.00 uur **Bloemen, vlinders en onbekende valleien** Aanmelden website
- Zondag 8 juli, 11.00–13.00 uur **KNNV libellen in Middenduin** start parkeerplaats Duinlustweg
- Zondag 22 juli, 14.00–17.00 uur **Vlinders in Duin en Daal en Thijsses Hof** Aanmelden website
- Woensdag 25 juli, 19.00–20.30 uur **Avondexcursie Eindhovenout** vanaf school Sancta Maria
- Zondag 5 augustus, 11.00–12.30 uur **Natuur in de stad Haarlem** Start in station voor AH
- Donderdag 23 augustus, 18.30–20.00 uur **Vruchten, bessen en nazomerbloei** Wandelbos Groenendaal
- Vrijdag 31 augustus 12:00 uur t/m zondag 2 september 16:00 uur **Natuurweekend Ketelmeer** Aanmelden website
- Zondag 2 september, 10.00–12.00 uur **Waterbeestjes in Haarlemmermeerse Bos** Paviljoenlaan 1 te Hoofddorp
- Zondag 2 september, 14.00–16.30 uur **Heide-excursie in de oude duinen van De Zilk** AWD-ingang De Zilk
- Donderdag 6 september, 19.00–20.30 uur **Vruchten en Zaden**, Leyduin Manpadslaan, Heemstede
- Zondag 9 september, 11.00–12.30 uur **Waterbeestjes** hoek Vondelweg / Spaarndamseweg
- Zondag 9 september, 11.00–12.30 uur **Zaden en Vruchten** Romolen Heempark, Laan van Angers hoek Europaweg
- Zondag 9 september, 11.00–14.00 uur **Roofvogelexcursie door het Recreatieschap** Spaarnwoude
- Infoboerderij Zorgvrij
- Dinsdag 11 september, 18.00–19.30 uur **Spaarndam en de stompe toren van Spaarnwoude**
- Aanmelden wimjamswinkels@cs.com of 023-5293302
- Zondag 16 september, 11.00–12.30 uur **Strandexkursie Parnassia voor kinderen** Aanmelden website
- Zondag 23 september, 16.00–19.00 uur **Nazomerwandeling** Amsterdamse Waterleidingduinen ingang Panneland

IVN-ZK Activiteitenprogramma - Meer informatie over onze activiteiten op www.ivn.nl/zuidkennemerland

Excursies gaan **altijd** door, ook als het regent. Aanmelden is **niet** nodig, tenzij aangegeven.

=fietsexcursie; =(ook) voor kinderen; = niet geschikt voor kinderen

Met foto's van Jan-Willem Doornenbal, Marisca van der Eem, Wim Lutgerink, Piet Paree, Hans Smits en Ronald van Zon

